

Pirmas

Orai pasikeitė greičiau, negu spėjo pilnatis pereiti į delčią, kaip ir buvo nusakęs šlubasis Doveikos piemuo. Jo kaulus sukino sausgėla, tai šnekėjo geriau už visus kalendorius. Unkštė jis botagais nučaižyto šunies balsu, kaleno dantim ir labai nenoriai traukėsi nuo laužo. Dieną prieš tai jau pagavo sprangiai rykauti kėkštas, pašiaušęs plunksnas ir žmogų prisileisdamas pernelyg arti. Meleta galando geležinį snapą į sausą epušės šaką, voverė piktai švirktė, žerdama į akis skujų žvynus, o zuikiai skuto iš tankumynų į palaukes.

Dangaus skvernas, užklojęs balkšvą, negyvą tyrelio lygumą, staiga tamsiai drumstai pamėlo, jog atrodė vakaras būtų ir suotėmis smelktūsi iš visų pusių gilyn į pačią miško širdį. Garbanota ir širma pelkynų pušelių sriūtis, neapžvelgiamai liūliuojanti iki ežero ir jį apsupanti, sušvito šviežiu žalumu, tartum dobilų laukas po lietaus. Eglės sujudo iš vidaus, iš pašaknių. Sniegas kniojosi ir čirškė aplediję spygliai. Drebulyš perbėgo mišką. Jis pasidarė trankiai garsus, atpalaiduojąs iš savęs visa, ką buvo sugėręs per ilgus žiemos mėnesius, ką šaltis buvo sukalęs akmenine kūle į žemę. Griūvančių medžių trenksmas ir jų sukulto vėjo ūžesys pjovėsi biržėmis ir skynimais. Žalios metalinės musės balsu zirzė pjūklai, žlegėjo ir viauksėjo kirviai, ir eigulį šaukiančiojo ūkavimas skardėjo ilgai, pratisai, lyg skerdziaus ragas.

Neilg trukus lyg tai migla kokia, lyg patsai debesis nusi-leido iš viršaus. Aptraukė kirtimus ir įsivėlė tarp medžių. Pirštinės sudrėko, avalynė atsileido ir apšerkšnijusios darbininkų nugaros sujuodavo šlapiais lopais. Smulkutė lijundra buvo jaučiama ant veido.

Išmaltu žiemkeliu, greitomis pratrintu tarp kelmų ir atvašų, vienas po kito šliaužė popiermalkių vežimai. Braškėjo pakinktai, tratėjo ienos, cypė pavažos, užėjusios ant plikos šaknies, ir pliauškéjo botagai ir keiksmi įkandin sekančių vežėjų. Juos lenkė iš priešingos pusės tuščiais, skubėdami atgal į kirtimus, išvertę savo krovinius prie upės. Jos pakraščiu, šiek tiek pakilesniu nuo ledo, rikiavosi neapžvelgiamos rietuvės sukrautos medžiagos. Iš čia, kiek siekė akys, tyvuliavo neūžaugų pušelių plotai ir kelmynai, pašiaušti skurdžiu atžalynu ir kur ne kur sėkline pušim. Miškas traukėsi nuo upės tokiais plotais, kokius spėdavo girininkas su gauja eigulių apmatuoti per vasarą, žiemą paguldyti ant šono iš visų urkštynių surankioti kirtėjai, ir nuplukdyti pavasarį į Melamedo tvenkinį.

– Ei, ei, zimagorai! Pasispauškit! Pasipustykit delnus, ši vakar bus ką ant danties užmesti! – tuščiomis rogėmis, gulom ant maišo pasidrėbęs, smarkia risčia pralėkė ūkininkas.

Kirtėjai neturėjo kada su pravažiuojančiais rietis. Jie galėjo nebent nusispjauti ir pagrūmoti kirkočiu, jei kuris jau per daug ėjo iš tvarkos. Bet keiksmas, kurį Tilius paleido pavėjui, buvo skirtas kitam kam. Jis pajuto atsileidusį apavą ir mėgino persukti autus, pasidėjęs koją ant kelmo. Padaužė rankomis kelnių kišenes.

– Peilį paskolink, Petrai.

– O kur savąjį dėjai?

– Neberandu.

– Kai nuleis sniegą, tik nepadėk paieškoti. Iki tuzino susirinksi, – atlenkęs geležtę ir senu įpročiu brūkštelėjęs ašmenis į šlaunį, padavė Petras peilį. – Aštrus. Neįsipjauk.

Tilius jautė, kad yra sekamas jo nevykęs darbas, ir tai jam kėlė apmaudą.

– O tu, Petriuk, per daug nešiaušk šerio su savo batais. Dar ožkų viršininku apšauks.

– Naginės gerai, kai šąla – kojai sveikiau. Bet ne kas tokią dieną.

– Žinia, ne kas. Šunies darbas – šunies ir duona. Ir viskas. Pažiūrėk, kokios rankos! – kišo Tilius savo letenas, lyg neklaidingą įrodymą savo šuniškos buities. Jos buvo taip išmirkusios, bjauriai susiraukšlijusia oda, kaip atsitinka skalbėjoms, jog net gurgždėjo braukiant vieną į kitą.

– Užtat, kad su pirštinėm. Vegi, mano...

– Kam tau pirštinių, jei ką tik gimusį motina meškos taukais ištrynė? Nė šalčio, nė šilumos. Nieko tu nebijai.

– Teisybė.

– Kas teisybė? – nejaukiai kniostelėjo Tilius. – Ar pasaka apie mešką ir jos taukus?

Petras sukukeno tartum ežys. Jo rankos kėlė pagarbą ir pasigėrėjimą. Neišdribusios į plaštakas, kad galėtų jomis užkloti pusę stalo, trumpais, storais pirštais, putnios, lyg patinusios. Jos blizgėjo nuo sakų, kietai sudirbtos, sumuštais delnais, kaip sunkvežimio padangos. Ką emė, ką lietė tomis

rankelėmis, viskas lūžo ir trupėjo. Turint tokius įnagius, ne duona – pyragu gali misti. Gyvas žarijas grabinėja ir visai neskubėdamas neša prie pypkės. Dar palaiko prispaudęs. Kalvis ir tai šalčiau neapsieina su ugnim.

– Kažin, kiek laiko?

Petras irgi neturėjo laikrodžio, o valandą beveik tiksliai galėjo nusakyti, ar būtų saulėta, ar apsiniaukę.

– Pietų lauki?

– Ne pietų, o vakaro.

– Tai dar toli. Toli vakaras, broliuk.

Toli. Dienos jau itin pratįsusios. Kai saulė įspindi pro šakas, sniegas nebeatsilaiko ir patęžta. Ir iš įkaitusios žievės plyšio išlenda gerai pražiemojusi žalia musė.

Petras patikrino kirvio ašmenis, pasispjaudė delnus ir, atidžiai apvedęs akimis eglės viršūnę, ieškojo jos pasvirimo. Ir šakų išsidėstymas, ir vėjas turėjo didelės reikšmės tinkamam medžio nuleidimui. Skiedros burgzdamos skrido į šalis, aptėkšdamos sniegą, atsimušdamos į kitus medžius, atkandamos lyg plėšriais dantimis nuo kelmo. Jis tvojo be sustojimo, kiekvieną kirtį palydėdamas savotišku kvėptelėjimu, išeinančiu garsu: kha, tartum priduodančiu dar daugiau jėgos jo rankoms.

– Kam tokį gilų pakirtimą? Ar vien kirviu ketini nužleginti?

– Dėl to, kad raudoneglė. Kaip stiklą trupinte trupinu, – atsakė kirtėjas lygiais kvėptelėjimų tarpais, nesulėtindamas skaudžių kirvio smūgių.

Tada pridėjo skerspjuoklio dantis prie žievės. Tilius traukė priklaupęs abiem keliais, persisukęs ir svyrudamas visu lie-

menui, Petras stovėjo kaip sustiręs, kaip įkastas, perlūžęs pušiau, išlenkta kupra, nors pjovė pačioje pašaknėje. Tik rankos švaistėsi plačiai ir laisvai. Koks bebūtų medis – ažuolas, epušė ar eglė, kokio bebūt storio, jeigu tik skerspjuoklis išneša, reikėjo nupjauti vienu pradėjimu, neatsitraukiant. Tokį jis turėjo paprotį, nors jaunasis vaipėsi rangydamasis ant sniego šlapiais keliais. Ir tai strėnas vargino ir nugarą smelkė.

– Tik rankas leisk laisvai. Pats pjūklas tegul dirba. Įprasi – nieko, – guodė ir mokė senasis kirtėjas.

Žiema baigėsi, o jis vis dar neįprato ir nebetikėjo susilyginti su draugu. Jis skaičiavo pjūklo trūkius. Iki šimto, šimto penkių dešimtų. Raudoneglė tvirtai laikėsi. Dantys džeržgė, lyg stiklo šukes grauždami. Jį vargino tas nesibaigiantis skaitlinių didėjimas. Jis stengėsi atsikratyti keisto įpročio, bet skaitlinė augo jo mintyse, kartu su rankos judesiu įkirsdama kažkur sekundes, minutes... Petras, jei nelaikė pypkės dantyse, tai kramtė kokį žabelį ar skiedrele. Ir Petras turėjo įprotį. O jis skaičiavo trūkius, apneštas pjuvenomis, atlaužęs galvą ir ją kraipydamas, tartum vieno darbo dar būtų per mažai. Gerai, jog šeštadienis ir poilsio valanda jau čia pat. Gi Petras, žaltys, neparodo, kaip svarbu sulaukti to vakaro. Kantrus ir kietas jis, ir botago kirtį priimtų blakstienomis nesumirkčiodamas. Ta mintis vaikščiojo nuo vieno prie kito. Jie galvojo ką tai panašaus.

– Ką man tas šeštadienis?

– Žmoguti, kaip tu taip? Ar nežinai, kad Veronika jau nars-to silkėm žiaunas?

– Saugokis! Pjūklą trauk!

Eglė brakštelėjo, lyg mėšlungio suimtas sąnarys. Šakomis nubėgo virpuly, nukrėsdamas sniego kąšnelius. Stuobrio vidury, pačioje šerdyje, tratėjo, skilo. Pjūvis žiojosi, kaip žiovaujančio šunies nasrai. Vyras įrėmė rankas, akimis sekdamas medžio svirimą. Pamažu jis įgavo greitį. Viršūnė dangaus lopinyje nurėžė staigų brūkšnį ir griuvo, lengvai užkliudydama kitus medžius. Nuo jų pakilo sniego pūga, nutvilkdama pavėjui. Žalia ir kupli kaip vanta eglė, dunkstelėjusi dusliu trenksmu, panėrė į sniegą ir nurimo. Tik drūtgaly, pora pėdų pakilęs nuo kelmo, dar siūbavo, tartum porinio vežimo rodiklis.

Šakos trūkte trūko nuo kamieno ne ašmenim, o pentimi užgautos. Jas vilko glėbiais ant priblėsusio laužo, ir dūmų kamuoliai mušėsi per žalią ir storą dangą, sukdamiesi ir gręždamiesi į papildavusią erčią, minutei, kitai apsemdami viršūnes. Tratanti liepsna plėšėsi iš paskos.

– Tai sakai, Veronika jau ruošia mums užkandą? – klastingai merkė Petras, rakinėdamas nužlebentą pypkę.

– Sukasi vikriai ir vis pro langą, ar nepareina Petras.

– Ką tu niekus...

– Priemenėj pasitinka, duris atidaro...

– Chu, chu, chu...

– Muilo tuoj kvepiančio nusiprausti. Marškinius baltus...

– Gera moteraitė, kad ją kur pypkakotis.

– Pačiam tai jau kaip motina.

– Motina motinai nelygu, – Petras užsikosėjo, per giliai užlupęs dūmą. Nosis visai prisiplojo ir beveik dingo galybėje smulkių raukšlelių. – O tau, rodos, jaunoji po širdžia?

– Per jauna. Ankštis dar, – numetė vaikas ranka. – Kad taip Veronika, vyrelis, tai jau kita kalba. Arba, kad ir vyresnioji... Bet ta jau turi tokį prisiplakėlį. O šitoji – vaikas. Gaila būtų dar. Paauginti reikia kokius metus.

– Augino, kol nepriėjo. O paskui jau, kaip su samčiu.

– Pasakos.

– Nu ne. Juk ir tu nesisakytum, jeigu kokios.

– Kas man? O ar ji tikrai, Petrai, tavo giminė?

– Kas, ar Veronika? Taigi pusseserė.

– Hm... Kartais taip lyg ir atrodytų. O Každaila sako ką kita.

– Ką tas grebėstas išmano. Neklausyk tu jo.

– Aš klausau tavęs. Žinai, tokia ten ta giminystė. Nuo pančio radimo, kaip sako pas mus. Visgi kartą ir aš tvirtai suabejojau. Ir laukiau, kas bus toliau.

Petras nusipurė. Šiurmėlės nubėgo nugara ir strėnomis, girdint, ką tas čiulba. Ar ten buvo kas, jis neatsiminė. Bet jei sako, tai gal? Gal padauginęs buvo? Nepigu apskaičiuoti, parėjus iš miško, ar jau užtenka, ar dar stiklinaitę. O ta stiklinaitė dažniausiai ir padaro juokų. Iškrinta koks gelžgalėlis, ir nebeaišku ant ryto, kas toj vietoj. Migla.

Metro ilgio pagaliais raižė nuleistą eglę, krypuodami priešpriešiais, pūsdami dūmus vienas kitam į akis. Drėgmė krito iš aukšto, pjuvenos barstėsi ant rankų. Toliau pošėėjo kirviai, su trenksmu griuvo medžiai, ir tratanti eglėšakių liepsna mušėsi keliose vietose.

– Šįvakar nė lašo. Pasiimu uždarbį ir namolei. Įkrisiu į roges kokio muziko ir pavėžys diduma, – svarstė pusbalsiu

Tilius, tempdamas įkyrią mintį, kaip siūlą iš susiraizgiusios sruogos. – Šįvakar turiu būt namie pas mamą.

– Geras vaikas.

– Tu, Petrai, vyras rimtas, pagyvenęs ir kandęs dantį į visokią duoną. Ar tau nėra taip atsitikę, jog atsikeli rytą ir niekaip nesusigraibai apie save? Ieškai kelnių, o pasiimi batus. Eini nusiprausti, o nukrapeni ne ten, kur reikia, o daržinėn, sakysim. Išvirškščią megztuką užsitrauki ir, beplėšdamas žemėn, visas sagas išbarstai. Iš pat ryto nesiseka, painioja kažin kas tau kojas. Ir tik paskui pradedi atitokti, kad yra kas tai ne taip. O kas – ir nežinai. Gal sapnavai, ar kuris biesas? Bet neatsimeni. Vaizdai susijaukę tavo galvelėje lyg sąšlavynė. Nu, pajunti kokį tai knietėjimą paširdy. Neramumą ar ką... Va šiandien aš toks, kaip batus ant kojų sumainęs. Kruta kažin kas, dilina sprandą, nors pasiusk.

– Nebekrutės, kai užpilsi gerą mierą.

– Aš rimtai, o tu niekus paistai. Jei neišmanai, tai ir tylėk. Sakiau, kad negersiu, tai ir negersiu. Ar nelaikas užkąsti?

– Niekas dar neina.

Ech, jei ne mokėjimo diena, mestų darbą ir su šviesa pareitų namo. Ten kas nors yra. Gal motina sirguliuoja ir mini nesulaukdama. Gal koks laiškas? Arba pakvietimas? Na, ir kodėl taip negalėtų būti? Pareini ir randi. Prašau, mes tamsią kviečiame užimti vietą... Pasakytum Petru, tai jis išjuoktų. Kokią vietą? O velniai žino. Visaip gali pagalvoti. Praėjo ruduo, ir žiema jau baigiasi... Taip savaitė po savaitės laukimo, lūkuriavimo, buvimo lyg parengties stovyje. Ir į mišką jis atėjo su slapta, bet tvirta viltimi – padirbėti kolei kas.

Na, dar savaitę, dar... Ką reiškia pasimarkstyti po sniegą tuose metuose žinant, kad gali paskui ir nebetekti tokių malonumų? Tik negerai, kad taip ilgai užtrunka. Ir tariamieji malonumai apkarsta. Jau ir žiema bėga. Bet... kodėl, sakysime, šią savaitę negalėjo ateiti kokia nors gera žinėlė? Net ir šiandien pat, tarkime... Ar būtų kas nepaprasto?

– Pareinu, o ant stalo laiškas. Nepaprastas laiškutis, ypatingas laiškėlis. Vokas rudas, be pašto ženklo, antspaudais nudaužytas. Reiškia: – prašau, ponas, atvykti. Mes laukiame tamstytės, reiškia...

Petras, nelyginant senas žvirblis, pelais nepriviliojamas. Jis netiki ir tik šaiposi. Kas tavo rankose – tai tavo. O misti pažadais, laukti – nuobodu.

– Tugaudis jau treči metai laukia, – vaizdumo dėlei pridėjo.

– Jis atleistas. O kai jau kartą pavarytas, tai sunkiau.

– Per daug ponybės.

– Ne apie ponavimą aš kalbu.

– Per daug mokyčių. Pratrynė akis šluotražiu ir nebenori dirbti. Lengvos duonos ieško. Tik kur visiems ištekti?

– Ką tu, – susiraukė Tilius, bet, neprarasdamas auksinės planavimo nuotaikos, svajėjo toliau. – Su manim visai kas kita. Šiuo metu, kai į tavo pragertą galvelę mėginu įsprausti gerą mintį, laiškėlininkas, skirstydamas korespondenciją, vieną laišką atideda į šalį. Jis gali būti iš Miškų departamento. Skiria žvalgu...

– Žvalgu? – sukľuso Petras.

– Taip. Ar tu mane laikai netinkamu miškų žinybai? Turėčiau, žinoma, susipažinti pradžiai. Dar ir tau darbo parū-

pinčiau. Kokiu sandėlininku. Bet tas reikšmės neturi. Gali ir iš geležinkelių ateiti. Budėtoju skiria. Pasipraktikuoju ir vaikštau po peroną raudona kepure, kaip gaidys su skiautere. Arba Paštų valdyba maloniai kviečia užimti vietale. Kad ir laiškanesiu. Vis geriau, negu markstyti iki pažastų pusnyse. Neblogai ir sargu kokioj įstaigoj ar mokykloj. Dykas beveik. Laisvalaikiais eini paupin su meškere, skaitai knygas, laviniesi toliau. O ar negali būti, kad mane priima policijon?

– Gali, gali. Matau, kad plačiai žioji.

– Tad gal ką ir nukąsiu.

– Šuniškas amatas.

– Kodėl? – pakėlė antakius pasakorius.

– Paklausk Tugaudžio.

– Tu apie policiją? Tai jis turėtų džiaugtis, kad jį atleido, įeigu šunies, sakai. Bet šuniui ne kas, kai jis prie klėties pri-rakintas. O kai palaidas, tu paimk jį. Dulka laukai, sniegas rūksta. Kur sustojo – ten kaulas, kur prikrito – ten nakvynė. Aš kartais norėčiau būti šunies, tokio šunies vietoje. Ne tik kaimiečio kieme loti, bet ir įkąsti mokančio. Iš viso – kvailiausias palyginimas.

– Aha, Tugaudis, – svarstė toliau Tilius, nesulaukdamas atgarsio iš draugo. – Keikia tai keikia jis visas tarnybas, o jų laukimu tik ir tebegyvena. Kartą pamėginęs mat tai kaip girtuoklis, nors šleikštu ant širdies, bet nori. Tik ar jis gali lygintis su geru vyru, na? Ir dar turint tokius pažymėjimus?

– Atlikęs karinę prievolę jaunesnio puskarininkio laipsniu. Teismo nebaustas. Pavyzdingo elgesio. Drausmingas.